

Länsstyrelsen
Skåne

Skånes dricksvattenförsörjning

- Kan riksintresseinstrumentet skydda anläggningar och vatten?

Titel: Skånes dricksvattenförsörjning – Kan riksintresseinstrumentet skydda anläggningar och vatten?

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne län

Författare: Enheten för Samhällsplanering
Pär Persson, vattenstrateg
Sofie Helgesson, planhandläggare

Granskning: Elisabet Weber, länsarkitekt

Beställning: Länsstyrelsen Skåne
Samhällsbyggnad
205 15 Malmö
Telefon 040-25 20 00

Copyright: Länsstyrelsen Skåne

Finansierad av: Havs- och vattenmyndigheten

ISBN: 978-91-87423-17-8

Rapportnummer: 2013:9

Tryckår: 2013

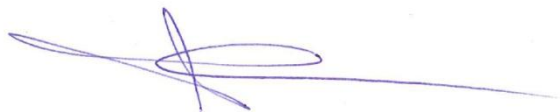
Omslagsbild Björn Olsson

Förord

Hur vi försörjer oss med dricksvatten är en av de viktigaste samhällsfrågorna. I Sverige är tillgången på vatten god och dagens invånare tar rent dricksvatten för självklart. Samtidigt har föroreningar och bakterier dykt upp i vårt dricksvatten vid flera tillfällen på senare år.

Samhällsutvecklingen i kombination med den sårbarhet som klimatförändringar innebär gör att dagens skydd av känsliga mark- och vattenområden kommer bli avgörande för vår framtida dricksvattenförsörjning. Samhällets offentliga aktörer måste därför ta ett ansvar och säkerställa en hållbar dricksvattenförsörjning utifrån ett helhetsperspektiv.

Havs- och vattenmyndigheten har uppmanat Länsstyrelserna att ta fram regionala underlag rörande områden av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning. I denna rapport redovisar Länsstyrelsen i Skåne sin syn på detta riksintresse samt vilka övriga möjligheter som finns för att säkerställa dricksvattenförsörjningen och de unika grundvattenförekomster som finns i Skåne.

Petar Cavala
Chef för Samhällsbyggnadsavdelningen
Länsstyrelsen i Skåne län

Innehåll

SAMMANFATTNING	5
1. INLEDNING	6
2. BAKGRUND – RIKSINTRESSE OCH ÖVRIG LAGSTIFTNING SOM BERÖR DRICKSVATTEN	7
2.1 Riksintressen - bakgrund och syfte.....	7
2.2 Riksintresse för vattenförsörjning och myndigheternas roller.....	8
2.3 Kommunernas ansvar för dricksvatten	9
2.4 Lagstiftning som skyddar dricksvatten och dess resurser	11
3. SKÅNES DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING OCH DRICKSVATTENRESURSER.....	13
3.1 Större anläggningar och deras skyddsstatus	13
3.2 Områden som kan behövas för framtida anläggningar för vattenförsörjning.....	18
3.3 Skyddsvärda dricksvattenresurser för framtiden	19
4. TILLÄMPNING AV RIKSINTRESSE I PBL OCH MILJÖBALKEN	24
5. BEHOV AV NYA RIKSINTRESSEN I SKÅNE ENLIGT 3 KAP. 8 § MILJÖBALKEN?.....	26
5.1 Behov vid befintliga anläggningar	26
5.2 Behov med hänsyn till ansvarsfördelning mellan stat och kommun	27
5.3 Behov med hänsyn till vattenskyddet.....	28
5.4 Säkerhetsrisker med ett riksintresse	28
5.5 Behov av riksintresse för områden som kan behövas för framtida anläggningar för dricksvattenförsörjning	29
5.6 Behov av riksintresse för vattenresurser	29
6. REFERENSLISTA	30
Litteratur	30
Lagar och förordningar	32
Respondenter och informanter.....	33

Sammanfattning

Miljöbalken ger möjlighet att peka ut områden av riksintresse som är särskilt lämpliga för anläggningar för vattenförsörjning. Ansvarig myndighet för detta riksintresse är Havs- och vattenmyndigheten, HaV. Under 2012 tog HaV initiativ till och uppmanade länsstyrelserna att ta fram regionala underlag inför ett utpekande. Enligt riktlinjer från HaV bör sådana områden försörja fler än 50 000 invånare med dricksvatten.

Bolmentunneln i Skåne och Kronobergs län, är i dagsläget den enda dricksvattenanläggningen av riksintresse i landet. Länsstyrelsen i Skåne län har tidigare meddelat HaV att det inte finns behov av att peka ut fler befintliga anläggningar som riksintresse. Denna rapport redovisar skälen till detta.

En viktig anledning till att det inte finns ett sådant behov för befintliga anläggningar för dricksvattenförsörjning är att markanvändningen redan är säkerställd genom annan lagstiftning i form av vattenskyddsområden och skyddsobjekt. Ett annat skäl är att dricksvattenförsörjningen är ett kommunalt intresse som kommunerna själva har alla möjligheter att påverka.

Det kan däremot finnas behov av riksintressen för områden som kan behövas för framtida anläggningar för vattenförsörjning. Det kan bli aktuellt för områden i anslutning till Ringsjöverket, Vombverket, Kristianstads centrala vattenverk och Örbyverket. I nuläget finns inga kommunala beslut som motiverar ett sådant utpekande.

I Skåne finns flera större grundvattenresurser såväl i sedimentär berggrund som i sand- och grusavlagringar som är unika ur ett nationellt perspektiv. Viktiga sådana som pekats ut i Skånes regionala vattenförsörjningsplan är Kristianstadsslätten, Sydvästra Skånes kalkstenar, Vombsänkan samt Alnarpsströmmen och Vombfälten. Dessa resurser kan inte pekas ut som riksintressen.

De slutsatser som Länsstyrelsen i Skåne län har kommit fram till är:

1. Att det inte finns behov av att peka ut befintliga anläggningar som riksintressen
2. Att det kan finnas behov av att peka ut områden som riksintressen som behövs för framtida anläggningar.
3. Att det är angeläget att ta upp frågan om en lagändring för att kunna peka ut riksintresse för större grundvattenresurser i enlighet med Miljöprocessutredningens slutbetänkande (SOU 2009:45).

1. Inledning

Denna rapport har tagits fram av Länsstyrelsen i Skåne län på initiativ av Havs- och vattenmyndigheten (HaV) som har finansierat arbetet. HaV är ansvarig myndighet för områden av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning enligt 3 kap. 8§ miljöbalken (MB). I dagsläget omfattas endast ett område i anslutning till Bolmentunneln av detta riksintresse. HaV har som mål att under 2013 besluta om fler anläggningar av riksintresse för vattenförsörjning. Under 2012 fick Länsstyrelserna möjlighet och medel att ta fram underlag för detta. Enligt HaVs vägledning ska en anläggning ha kapacitet att försörja fler än 50 000 invånare med dricksvatten för att bedömas som riksintressant. Länsstyrelsen i Skåne län har tidigare meddelat HaV att utpekande av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning bör ske restriktivt och att det inte finns behov av fler riksintressen i Skåne. Syftet med rapporten är att redovisa skälen till Länsstyrelsens ställningstagande. Rapporten tar också upp frågan om behovet av att införa en ny kategori av riksintresse för anspråket grundvattenresurser. De frågor som rapporten försöker svara på är:

- Vilka behov av skydd finns för de befintliga anläggningarna?
- Hur använder kommunerna lagstiftningen för att säkerställa sin dricksvattenförsörjning?
- Vilka problem upplever de ansvariga huvudmännen för dricksvattenförsörjningen?
- Vad skulle ett riksintresse av anläggningarna tjäna för syfte?
- Kan dricksvattenresurser klara konkurrensen från annan markanvändning?

Länsstyrelsen har fördjupat sig i dricksvattenförsörjningsfrågan i Skåne. För att få ett kommunaltekniskt perspektiv på frågan har tjänstemän som arbetar dagligen med dricksvattenfrågor på tekniska förvaltningar och kommunala bolag intervjuats.

Rapporten syftar också till att ge länsstyrelsens perspektiv på hur riksintresse kan tillämpas i fysisk planering och prövning av tillståndspliktiga verksamheter i miljöbalken, vilket förhoppningsvis kan ge en utökad förståelse för bakgrunden och tanken med riksintressen.

2. Bakgrund – riksintresse och övrig lagstiftning som berör dricksvatten

2.1 Riksintressen - bakgrund och syfte

Riksintressena har sitt ursprung i 1960-talets fysiska riksplanering som var en process som pågick fram till 1987. Arbetet omfattade inventering och dokumentation av landets naturresurser och befintlig markanvändning. Två stora statliga utredningar SOU 1971:75 och 1979:55 publicerades under processens gång. Inom ramen för den fysiska riksplaneringen beslutade riksdagen om riktlinjer för vissa geografiska områden. Riktlinjerna var dels verksamhetsanknutna och dels geografiska (Didon m. fl. 2012).

1987 trädde naturresurslagen (lag 1987:12 om hushållning med naturresurser mm) i kraft. Genom naturresurslagen fick begreppet riksintresse en juridisk innebörd. Naturresurslagens hushållningsbestämmelser (riksintressen) var avsedda att utgöra en grund för att lösa motsättningar mellan olika intressen – främst exploateringsintressen och bevarandointressen - när det riktades anspråk på att få utnyttja sådana mark- eller vattenområden som av olika skäl är värdefulla från hushållningssynpunkt (Didon m. fl. 2012). Tillämpligheten av hushållningsbestämmelserna begränsades till att omfatta lagar som innehöll krav på tillstånd för nyetablering, utvidgning och förändring av verksamheter som påverkar mark- och vattenområden där verksamheten ska bedrivas eller intilliggande områden.

Hushållningsbestämmelserna regleras sedan 1998 i miljöbalken (1998:808) MB. Bestämmelser om verksamhetsanknutna riksintressen finns i miljöbalkens tredje kapitel och de geografiska riksintressena i miljöbalkens fjärde kapitel. Bestämmelserna ger inte något stöd för ingripande vid pågående markanvändning. Bestämmelserna blir således tillämpliga enbart i samband med prövning av frågor om ändrad användning av mark- och vattenområden (Didon m. fl. 2012).

Samtidigt som naturresurslagen infördes övertog kommunerna genom Plan- och bygglagen (1987:10) det formella ansvaret för markanvändningen då den statliga fastställelsen av planer slopades.

Sambandet mellan hushållningsbestämmelserna och såväl den äldre som den senaste plan- och bygglagen (2010:900) PBL är starkt. Detta kommer till uttryck i bl.a. 2 kap 2§ PBL där det föreskrivs att 3 och 4 kap MB ska tillämpas vid planläggning och i ärenden om bygglov och förhandsbesked. Denna föreskrift kan sägas ha två syften (Didon m. fl. 2012). Huvudsyftet är att

kommunerna vid beslut enligt PBL ska ta hänsyn till de strävanden efter en god resurshushållning som ligger bakom dessa bestämmelser i balken. Det andra syftet har sin grund i bestämmelserna i PBL som ger staten möjligheter att bevaka riksintressen vid beslut enligt PBL. Didon m.fl. (2012) beskriver också det omvända sambandet mellan MB och PBL. Enligt 6 kap 19§ MB ska varje myndighet som tillämpar miljöbalken se till att sådana planer, enligt PBL och sådant planeringsunderlag som behövs för att belysa frågor om hushållningen av mark och vatten, finns tillgängliga i målet eller ärendet. PBL planerna kommer på så sätt att bli ett viktigt beslutsunderlag framförallt när hushållningsbestämmelserna ska tillämpas i mål och ärenden enligt olika lagar.

Bestämmelserna om riksintressen ska tillämpas när olika myndigheter fattar beslut som påverkar mark- och vattenanvändningen enligt ett antal bestämda lagar. Den kommunala översiktsplanens bedömningar ska vara vägledande för efterföljande prövning.

Tillämpning av riksintresset sker vid lokalisering av verksamheter i ärenden och mål enligt MB och vid lokalisering av bebyggelse och verksamheter i PBL. I 2 kap. 6§ andra stycket MB anges att bestämmelserna om riksintresse är begränsade till att gälla ändrad användning av mark- och vattenområden. Bestämmelser om riksintresse ska också tillämpas i Väglagen (1971:948), Lagen om vissa rörledningar (1978:160), Lagen om vissa torvfyndigheter (1985:620), Minerallagen (1991:45), Lagen om byggande av järnväg (1995:1649), Ellagen (1997:857) och Naturgaslagen (2005:403). Ytterligare ett antal lagar ska tillämpa bestämmelserna om riksintresse men berör sannolikt inte riksintressen för vattenförsörjning. Däremot finns det annan lagstiftning av betydelse för markanvändningen som inte omfattas av bestämmelserna om riksintresse såsom Lag om allmänna vattentjänster (2006:412) och Fastighetsbildningslagen (1979:988).

2.2 Riksintresse för vattenförsörjning och myndigheternas roller

Riksintresse för vattenförsörjning regleras i miljöbalken MB 3 kap.

8 § Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Områden som är av riksintresse för anläggningar som avses i första stycket skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

I förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden ("hushållningsförordningen") anges i första paragrafen att de myndigheter som har uppsikt över sitt verksamhetsområde ska i samverkan med länsstyrelserna följa utvecklingen av frågor om hushållningen med mark- och vattenområden. Tyngdpunkten i denna verksamhet ska läggas på frågor som har stor betydelse i ett nationellt perspektiv och frågor vars utveckling Sverige enligt internationella åtaganden ska följa.

Länsstyrelsen har uppsikt inom länet över hushållning med mark- och vattenområden (Förordning 2008:232).

Enligt "Hushållningsförordningen" ska myndigheterna efter samråd med Boverket och de länsstyrelser och andra myndigheter som är berörda lämna uppgifter i skriftlig form till länsstyrelserna om områden som myndigheterna bedömer vara av riksintresse enligt 3 kapitlet miljöbalken. I det här fallet är det Havs- och vattenmyndigheten som ska lämna uppgifter för anläggningar för vattenförsörjning.

I avsnitt 4 redovisas hur länsstyrelsen i Skåne uppfattar att tillämpningen av riksintressen bör ske i fysisk planering enligt plan- och bygglagen (PBL) och prövning av tillståndspliktiga verksamheter i miljöbalken (MB).

2.3 Kommunernas ansvar för dricksvatten

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster

Dricksvattenförsörjning är i första hand ett kommunalt ansvar. I Lag om allmänna vattentjänster (LAV) framgår av 6§ att det är kommunens skyldighet att ordna vattenförsörjning i ett större sammanhang om det behövs med hänsyn till människors hälsa eller miljön. För att uppfylla kommunens skyldigheter ordnas allmänna va-anläggningar över vilka kommunen har ett rättsligt bestämmande. Genom beslut om en allmän va-anläggnings verksamhetsområde framgår vilka fastigheter som omfattas av vattentjänsten. Huvudman är den som äger en allmän va-anläggning. Huvudmannen (kommunen) kan dock upplåta driften av anläggningen till någon annan. I Skåne distribuerar det mellankommunalt ägda bolaget Sydsvatten vatten till flera kommuner samt sköter driften av Ringsjöverket och Vombverket.

Livsmedelslagen (2006:804) med förordningar och föreskrifter

Det är kommunen som utövar tillsyn och kontrollerar dricksvattnet med stöd av livsmedelslagstiftningen. I Sverige jämföras dricksvatten med livsmedel från och med det att vattnet tas in i vattenverken, enligt Livsmedelslagen (2006:804). Enligt EG-rätten utgör dricksvatten livsmedel först hos konsumenten (Dricksvattendirektivet 98/83/EG). Kraven på dricksvattnets kvalitet regleras i Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten SLVFS (2001:30). I Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2008:13) regleras försiktighetsmått för att förebygga och avhjälpa skadeverkningarna av sabotage och skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar.

Tillsyn enligt miljöbalken (1998:808)

Kommunerna har den operativa tillsynen över miljöfarliga verksamheter, hantering av kemiska produkter och avfallshantering som inte är tillståndspliktig (9, 14 och 15 kap MB). Kommunen har också tillsyn över kommunalt bildade vattenskyddsområden och ofta också över de vattenskyddsområden som Länsstyrelsen bildat. Genom tillsyn enligt 26 kap. 9 § MB får den myndighet som har tillsynsansvaret meddela de förelägganden och förbud som behövs i det enskilda fallet för att en vattenskyddsföreskrift ska kunna följas.

Plan- och bygglagen (2010:900)

Genom plan- och bygglagen har kommunerna det fulla ansvaret för att planera markanvändningen inom sitt geografiska område. I sin planering ska kommunen ta hänsyn till både allmänna och enskilda intressen. I PBL 2 kap 5§, anges att hänsyn ska tas bl. a. möjligheterna att ordna vattenförsörjning och till möjligheterna att förebygga vattenföroreningar vid lokalisering av markens lämplighet för bebyggelse. Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan, som omfattar hela kommunen (PBL 3 kap 1§). Översiktsplanen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras (PBL 3 kap 2§). I PBL sker rättsligt bindande reglering genom områdesbestämmelser och detaljplaner. Som tidigare nämnts så finns vissa gemensamma bestämmelser i plan- och bygglagen och i miljöbalken. Förutom riksintressen är miljö kvalitetsnormer för vatten av betydelse för dricksvattenförsörjning (se avsnitt 2.4).

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor – krisberedskap

Kommunerna har genom denna lagstiftning ett stort ansvar att åstadkomma skydd mot olyckor. Syftet med lagstiftningen är att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till lokala förhållanden tillfredställande och likvärdigt skydd mot olyckor. Kommunen skall förutom vid vissa undantagna verksamheter och situationer ansvara för räddningstjänsten.

Kommuner har skyldighet att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser enligt lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

2.4 Lagstiftning som skyddar dricksvatten och dess resurser

Vattenskyddsområden 7 kap miljöbalken

Vattenskyddsområden regleras i MB 7 kap 21§. Ett mark- eller vattenområde får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som vattenskyddsområde till skydd för en grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas eller kan antas komma att utnyttjas för vattentäkt. Enligt MB 7 kap 22§ kan länsstyrelsen eller kommunen meddela sådana föreskrifter om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter inom området som behövs för att tillgodose syftet med området. På så sätt kan vissa verksamheter kräva tillstånd eller förbjudas. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelser i MB får inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses (MB 7 kap 25§). Om bestämmelserna i MB 7 kap 22§ innebär att mark tas i anspråk eller att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras har fastighetsägaren rätt till ersättning enligt MB 31 kap 4§. Som stöd för bestämmelserna i miljöbalken finns allmänna råd (NFS 2003:16). Dessutom har Naturvårdsverket tagit fram en handbok om vattenskyddsområden (Naturvårdsverket 2010:5). Vattenuttagen är i sig tillståndspliktig vattenverksamhet som regleras i MB 11 kap.

Övrig reglering i miljöbalken

I MB 5 kap finns bestämmelser om miljökvalitetsnormer.

Miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten regleras i förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Med stöd av förordningen har vattenmyndigheterna tagit fram åtgärdsprogram för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas. Åtgärdsprogrammet är bindande för kommuner och myndigheter. Två av åtgärderna i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för Västerhavets respektive södra Östersjöns vattendistrikt berör direkt skyddet av dricksvatten.

Åtgärd 34. Kommunerna behöver inrätta vattenskyddsområden med föreskrifter för kommunala dricksvattentäkter som behövs för dricksvattenförsörjningen, så att dricksvattentäkterna långsiktigt bibehåller en god kemisk status och god kvantitativ status.

Åtgärd 35. Kommunerna behöver även tillse att vattentäkter som inte är kommunala, men som försörjer fler än 50 personer eller där vattenuttaget är mer än 10 m³/dag, har god kemisk status och god kvantitativ status.

Kommunerna ansvarar också för andra åtgärder i åtgärdsprogrammet som indirekt har stor betydelse för skyddet av dricksvatten såsom åtgärderna 32, 36 och 37. I miljöbalken finns ytterligare bestämmelser som på olika sätt direkt eller indirekt skyddar dricksvatten och dess resurser som inte tas upp här då rapporten fokuserar på bestämmelser som har betydelse för storskaliga resurser och anläggningar.

Skyddslagen (2010:305) och skyddsförordningen (2010:523)

Med befintlig lagstiftning, enligt Skyddslagen och Skyddsförordningen finns möjlighet att göra vissa typer av anläggningar till skyddsobjekt. Vattenverk är ett typiskt exempel på ett skyddsobjekt. Bestämmelserna syftar framför allt till att ge ett ökat juridiskt skydd mot terrorism, sabotage, grovt rån och spioneri så att obehöriga inte har tillträde till skyddsobjektet. Det kan även finnas förbud mot att göra avbildningar, beskrivningar eller mätningar av eller inom skyddsobjektet. I ett vattenområde kan beslut tas om förbud att fiska, dyka, ankra och bada. Beslutet får inte vara mer omfattande än vad som är nödvändigt för att tillgodose behovet av skydd och får så långt det är möjligt inte medföra skada eller olägenhet för andra allmänna eller enskilda intressen.

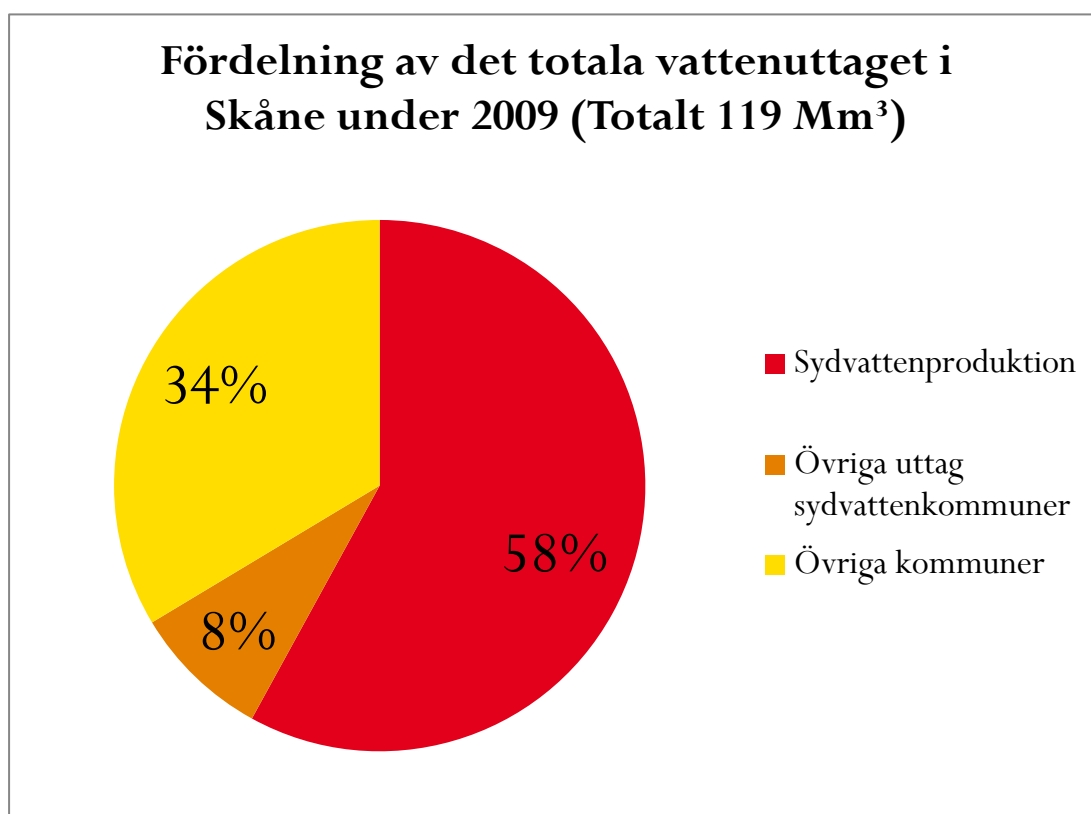
3. Skånes dricksvattenförsörjning och dricksvattenresurser

3.1 Större anläggningar och deras skyddsstatus

Följande kapitel beskriver huvudsakligen de av HaV redovisade fem större anläggningarna för dricksvattenförsörjning. Uppgifterna har hämtats från den regionala vattenförsörjningsplanen samt intervjuer. Avgränsningen följer de av HaV redovisade anläggningarna som försörjer fler än 50 000 invånare i Skåne. Dessa vattenverk tar emot råvatten med tre olika sorters ursprung:

1. Ytvatten (från sjöar)
2. Grundvatten (från sedimentära berg eller isälvsavlagringar i sand och grus)
3. Ytvatten som infiltreras (konstgjord infiltration)

Den senare varianten innebär att ytvatten förs till ett infiltrationsområde, exempelvis en grusås, där det får infiltreras en tid för att sedan tas upp som konstgjort grundvatten.

Figur 1. Skånes vattenuttag under 2009 uttryckt som procentuell fördelning mellan Sydsvatten och kommuner som inte är med i Sydsvatten. Det totala uttaget under året var 119 Mm³ (Mm³ = miljoner kubikmeter) (Källa Regional vattenförsörjningsplan för Skåne).

Sydvatten förser 16 av Skånes 33 kommuner med dricksvatten. 2009 utgjorde Sydvattens produktion 58 procent av hela Skånes dricksvattenförsörjning (figur 1). Några av Sydvattens medlemmar gjorde egna uttag. Dessa utgjorde 8 procent. Resterande 34 procent utgjordes av uttag i övriga skånska kommuner som inte är med i Sydvatten. Några av länets kommuner har på senare år gått över från egen vattenförsörjning av grundvatten till att försörjas av ytvatten från Sydvatten.

Sydvatten tar sitt ytvatten från sjön Bolmen i Kronobergs län samt Vombsjön i Skåne. Som reservvattentäkt används Ringsjön i Skåne. Varken Bolmensjön eller Ringsjön omfattas i nuläget av något vattenskyddsområde. I ett nationellt perspektiv tillhör Bolmen en av de sjöar som försörjer flest hushåll i landet.

Ringsjöverket

Sydvatten är ett kommunägt bolag som äger och ansvarar för driften av Ringsjöverket. Från Ringsjöverket levereras vatten till ca 500 000 invånare i kommunerna Bjuv, Eslöv, Kävlinge, Landskrona, Lomma, Lund, Svalöv, samt till Helsingborg och Höganäs via Örbyverket i Helsingborg. Även mindre delar av Malmö och Staffanstorp försörjs av vatten från Ringsjöverket. Råvatten från Bolmen bereds och renas i Ringsjöverket innan det distribueras vidare.

Vombverket

Sydvatten äger och driver Vombverket. Burlöv, Malmö (stora delar), Staffanstorp, Bara i Svedala kommun, Vellinge samt delar av Lund och Eslöv får sitt dricksvatten från Vombsjön via Vombverket. Ca 350 000 invånare får sitt dricksvatten från Vombverket. I anslutning till verket infiltreras vatten från Vombsjön innan det bereds och renas i Vombverket. Vattenskyddsområdet som omfattar både sjön och infiltrationsområdet har skyddsföreskrifter från 2001.

Örbyverket

NSVA ansvarar för driften av detta verk som försörjer ca 140 000 invånare i kommunerna Helsingborg och Höganäs. Höganäs är dock inte medlemmar i NSVA. I Örbyfältet infiltreras vatten med ursprung från Ringsjöverket. NSVA är ett interkommunalt VA-bolag som också ansvarar för dricksvattenförsörjningen i kommunerna Båstad, Landskrona, Svalöv, Åstorp och Bjuv. NSVA förvaltar lokala vattentäkter i Båstad och Åstorp. Övriga kommuner får huvudsakligen sitt dricksvatten från Ringsjöverket. Örbyfältets skyddsföreskrifter är från 2010. Helsingborgs stad äger större delen av marken inom vattenskyddsområdets primära skyddszon. Örbyfältet utgör en stor vattenreservoar som medger att dricksvattenproduktionen kan upprätthållas ca en vecka vid ett avbrott i vattenleveransen från Ringsjöverket. Detta förutsätter tillskott från Örby bergvattentäkt som är belägen omedelbart norr

om Örbyfältet. Örby bergvattentäkt har vattenskyddsområde med skyddsföreskrifter från 1996. Örbyverket är inte skyddsobjekt men NSVA arbetar för att det ska bli det.

Bulltofta vattenverk

VA Syd ansvarar för Bulltofta vattenverk som försörjer ca 60 000 invånare i Malmö. VA Syd är VA huvudman för kommunerna Malmö, Lund, Burlöv och Eslöv. I vattenverket renas vatten från Grevietäkten med ursprung från grundvattenförekomsten Alnarpsströmmen. Grevietäkten har sitt brunnsområde i Staffanstorps kommun och sitt vattenskyddsområde i Svedala kommun. Grevietäktens gällande föreskrifter är från 1977 och håller just nu på att uppdateras.

Centrala vattenverket Kristianstad

Vattenverket försörjer större delen av Kristianstad kommun samt tätorterna Broby, Knislinge och Hanaskog i Östra Göinge kommun med vatten. Ca 57 000 invånare försörjs av verket. För brunnsanläggningarna vid Kristianstad centrala vattenverk finns föreskrifter från 1973 och 1974. Dessa äldre beslut ger endast ett begränsat skydd åt grundvattnet och håller nu på att ses över. För hela Kristianstadslätten finns 25 stycken vattenskyddsområden. Vattenverket i Kristianstad är inte skyddsobjekt men en ansökan är påbörjad.

Ordinarie dricksvattenförsörjning med större anläggningar

Teckenförklaring

Sjöar	Dricksvattenledning	Kommunernas dricksvattenförsörjning
Ort	Dricksvattenledning	Egen vattenförsörjning
Pumpstation	Planerad dricksvattenledning	Sydsvatten*, ej fysiskt ansluten till ledningsnätet
Reservoar	Råvattenledning	Sydsvatten (huvudsakligen Vombsjön)*
Vattenverk	Råvattentunnel från Bolmen	Sydsvatten (huvudsakligen Bolmen)*

* Sydsvatten ombesörjer den huvudsakliga dricksvattenförsörjningen. Kommunerna kan även ha egna vattentäkter och försörjningsnät.

0 25 50 100 Kilometer

2013-09-10

© Länsstyrelsen Skåne

Figur 2 Översiktsbild över Skånes vattenförsörjning med de fem större anläggningarna för dricksvattenförsörjning. Figuren är framtagen av Thorbjörn Nilsson Länsstyrelsen, (Källa Sydsvatten och Regional vattenförsörjningsplan för Skåne, modifierad och uppdaterad september 2013).

Anläggning	Vattenskyddsområde	Skyddsobjekt	Plansituation
Ringsjöverket	Nej, Bolmen saknar	Ja	Detaljplan från 1994 som bekräftar verksamheten
Vombverket	Ja från 2001	Ja	Ej planlagt
Örbyverket	Ja från 2010	Nej	Ej detaljplan, tidigare plan upphävd 2010
Bulltofta vattenverk	Ja, Grevietäkt från 1977, brunnsområde dock utanför	Ja	Stadsplan som bekräftar verksamheten
Kristianstads centrala vattenverk	Ja från 1973	Nej	Stadsplan som bekräftar verksamheten

De vattenförekomster som är relevanta för de fem utpekade anläggningarnas ordinarie dricksvatten är:

Grundvatten

- Kristianstadslätten - förser Kristianstads centrala vattenverk, vattnet tas upp i centrala delarna av Kristianstad
- Alnarpsströmmen - förser Bulltofta vattenverk, vattnet tas upp vid Grevie i Staffanstorps kommun
- Örbyfältet - används för konstgjord infiltration av Bolmenvatten

Ytvatten

- Bolmensjön - förser Ringsjöverket
- förser Örbyverket, efter infiltration i Örbyfältet
- Vombsjön - förser Vombverket

3.2 Områden som kan behövas för framtida anläggningar för vattenförsörjning

I Skåne visade intervjuerna att det finns önskemål av att peka ut områden för att kunna reservera markområden för framtida anläggningar. I nuläget finns däremot inga kommunala beslut som fastställer lokalisering för framtida anläggningar. Intervjuerna visade att intresse finns i följande områden:

Ringsjöverket

Sydvatten ser att det finns områden för framtida anläggningar som skulle vara betjänta av att bli klassade som riksintresse. Bland annat finns planer på en råvattenledning, med en sträckning mellan Äktaboden och ner till Ringsjöverket, som bör ingå i en riksintresseavgränsning.

Vombverket

Infiltrationsområden i anslutning till det befintliga verket kan eventuellt komma att utökas. I framtiden kan det även vara aktuellt med en stor huvudledning för att distribuera vatten från Bolmen till Vombverket.

Kristianstadslätten

Kristianstads kommun funderar på vilka områden som skulle kunna fungera till nya områden för anläggningar. Det finns planer på en ny placering av vattenverk i Kristianstad och att i framtiden bygga en stor ledning mellan Åhus och Kristianstads centrala vattenverk då Åhus planeras utgöras reserv. Redan idag förser Kristianstad delar av en grannkommun med dricksvatten. Vattenresursen Kristianstadslätten delas av flera kommuner och intresset för resursen är stort i länet.

Nordvästra Skåne

Sydvatten har planer på att distribuera vatten till fler kommuner än man gör idag. För att NSVA ska kunna bidra till att lösa den uppgiften finns behov av utbyggnader. En större utbyggnad av anläggningar kommer ske inom tre år. Minst en ny infiltrationsplats och flera uttagsbrunnar kommer behöva tas i bruk då nya kommuner ansluts. Det nya markområdet är på gång att pekas ut, dock har inga kommunala beslut fattats. Man har inte genomfört samråd än utan kartorna utgörs än så länge enbart av illustrationer. Dessa nya områden skulle vara betjänta av att pekas ut som riksintresse för framtida anläggningar.

Sydvästra Skåne

VA Syd, som ansvarar för Bulltoftaverket i Malmö, har i nuläget inga planer på nya anläggningar.

3.3 Skyddsvärda dricksvattenresurser för framtiden

I Regional vattenförsörjningsplan för Skåne län (2012:2) har ett antal vattenresurser av regional betydelse för dricksvattenförsörjningen pekats ut. På kartan redovisas de resurser som bedömts som de viktigaste för den regionala vattenförsörjningen idag och i framtiden. Dessa vattenresurser har tagits fram efter ett urval som både baseras på ett antal kriterier och på expertbedömningar under en workshop.

Teckenförklaring

- Förekomst för betydelse av konstjord infiltration (ej exakt placering av eventuell befintlig anläggning)
- Sjö
- ▭ Avrinningsområde för vattendrag
- Större grundvattenresurs i sand och grus
- Större vattenförekomst i sedimentärt berg

0 10 20 40
Kilometer

Länsstyrelsen Skåne
(c) Lantmäteriet (c) Sveriges geologiska undersökning
(c) Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Figur 3. Större vattenresurser i Skåne
Regional vattenförsörjningsplan för Skåne län 2012:2

Grundvattenresurser

I den regionala vattenförsörjningsplanen pekades följande grundvattenresurser ut av betydelse för regional dricksvattenförsörjning.

Sedimentärt berg

Sydvästra Skånes kalkstenar, Kristianstadslätten, Hörby, Vombsänkan,

Sand- och grusavlagringar

Alnarpsströmmen, Vombfälten, Fyledalen

Utöver de i vattenförsörjningsplanen utpekade grundvattenresurserna kan det finnas anledning att särskilt beakta ytterligare grundvattenresurser som enligt andra dokument har redovisats som viktiga.

Helsingborgssandstenen och Ängelholm – Ljungbyhed

Grundvattenförekomsterna tillhör enligt geologisk expertis samma förekomst men har delats upp administrativt mellan södra Östersjöns och Västerhavets vattendistrikt. I ett flertal SGU rapporter redovisas denna förekomst bland de med störst grundvattentillgångar i sedimentär berggrund i Sverige.

Kvidingefältet

Denna resurs i sand- och grus är uppdelad i två grundvattenförekomster. Resursen anses ha stor potential för konstgjord infiltration enligt Skånes regionala vattenförsörjningsplan. Används idag av Åstorps och Klippans kommuner och intresse finns att även försörja grannkommuner från denna förekomst.

Med hänsyn till att stora delar av nordvästra Skåne är beroende av ytvatten som transporteras från Småland finns det anledning att också synliggöra dessa grundvattenresurser.

Länsstyrelsen i Skåne anser att det av flera skäl finns god grund för att satsa på grundvattenresurserna. Länets gynnsamma hydrologiska förutsättningar innebär stora möjligheter. Effekterna av klimatförändringarna bedöms medföra att grundvattenförekomsterna kommer att bli mer värdefulla för dricksvattenförsörjning såväl i det nationella som i det internationella perspektivet, genom att dessa i mindre utsträckning än ytvattenförekomsterna påverkas av temperaturförändringar, torrperioder och översvämningar (SGU 2009).

Ytvatten som dricksvattenresurs

I den regionala vattenförsörjningsplanen pekades följande ytvattenresurser ut av betydelse för regional dricksvattenförsörjning.

Bolmen

Belägen i Kronobergs län. Sydvattens tillstånd omfattar ett maximalt uttag på 189 M m³/år. Bolmens andel av Skånes dricksvattenförsörjning är ca 32 %.

Vombsjön

Vombsjöns andel av Skånes dricksvattenförsörjning är ca 25 %.

Ringsjöarna

Sydvattens reservvattentäkt. Sydvatten har under våren 2013 fått tillstånd att ta maximalt 63 Mm³ per år från Ringsjön vilket motsvarar ett uttag på 2 m³/s mot tidigare 1,125 m³/s (Mark- och miljödomstolen, Växjö 2013).

Ivösjön

Används inte idag för vattenförsörjning. Har stor potential för framtiden enligt regional vattenförsörjningsplan. Många motstående intressen kan försvåra utnyttjandet.

Helge å

Skeingesjön inom Helge ås avrinningsområde används idag i begränsad omfattning som dricksvatten efter konstgjord infiltration.

Ytvattnets kvantitet, omsättning och kvalitet påverkas av flera faktorer. Redan idag innebär höga flöden och vattennivåer risker för ytvatten såsom höga halter av humus. I sjön Bolmen såväl som i många andra sjöar i södra Sverige finns tendens till så kallad brunifiering (höga färgtal och humushalter). Problemen förstärks i och med klimatförändringarna. I framtiden kommer det enligt klimatscenarier att vara mycket låg vattenföring under en betydligt längre period under året jämfört med dagens situation. I de vattendrag som sommartid är beroende av grundvattenflöden kommer situationen förvärras om grundvattenuttagen ökar. Skyfall och längre perioder av höga flöden innebär också risk att kvalitén försämras. Detta kan göra att behovet av kemikalier i vattenverken ökar och kan i värsta fall tvinga fram behovet av nya vattentäkter. En beredskap mot framtida hot är konstgjord infiltration, vilket en stor andel av ytvattnet som försörjer Skåne bereds genom. De minimiflöden som är kopplade till tillstånd för reglerade sjöar kommer vara svårare att klara i framtiden. Regleringsstrategierna behöver anpassas efter förändrade flödesmönster.

Områden lämpliga för konstjord infiltration

I Skånes regionala vattenförsörjningsplan redovisas Örbyfältet i Helsingborg och Galgbacken i Hässleholm som särskilt viktiga för konstjord infiltration.

4. Tillämpning av riksintresse i PBL och miljöbalken

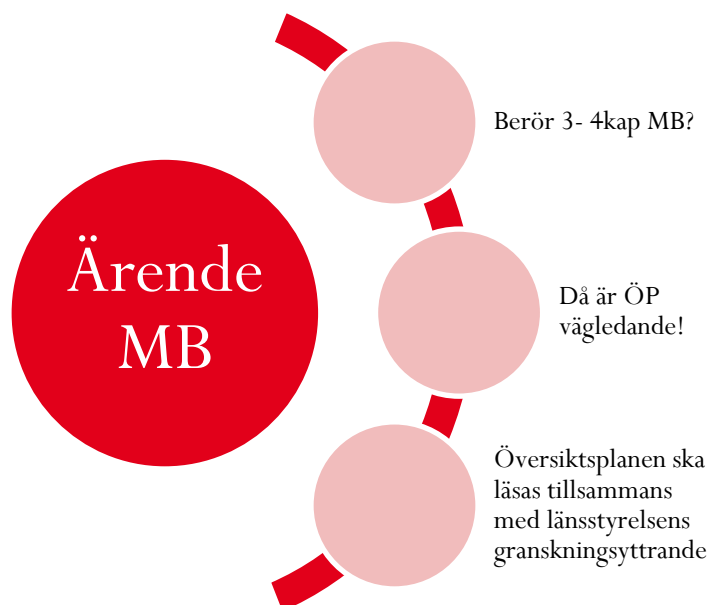
Av avsnitt 2.1 framgår att riksintressesystemets tillämpning förutsätter två lagsystem i form av PBL och MB. De centrala verkens och länsstyrelsernas roller vid utpekandet av riksintressena har beskrivits i avsnitt 2.2. Själva utpekandet av riksintresset har dock ingen rättskraft. Det är först genom ett rättsverkande beslut enligt någon av de lagar som är kopplade till riksintresset som ett riksintresse bekräftas juridiskt.

För att systemet med riksintresse ska kunna tillämpas som det är tänkt är översiktsplanen av central betydelse. Det är därför viktigt att kommunen och länsstyrelsen fullgör sina åtaganden enligt PBL. Varje kommun ska enligt 3 kap 1§ PBL ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Detta krav infördes 1987 i samband med att kommunerna fick planmonopol genom ÄPBL. Översiktsplanen ansågs vara en förutsättning för att en decentralisering av beslutanderätten i planärenden från staten till kommunerna skulle kunna genomföras (Didon m.fl. 2012).

Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Planen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras (3 kap 2§PBL). Kommunen ska i sin översiktsplanering redovisa de anspråksområden som är av riksintresse och visa hur dessa kommer tillgodoses. Den samlade redovisningen av allmänna intressen i översiktsplanen avseende markanvändning ska möjliggöra en samlad bedömning av långsiktig betydelse. Konflikter avseende markanvändning i anslutning till riksintresset ska tydliggöras och utvärderas. Det är av stor betydelse att det finns bra planeringsunderlag för att riksintressena ska kunna tillgodoses i planeringen. Frågan om planeringsunderlag regleras i 6 kap 19§ MB och innebär ansvar för både stat och kommun. Statens inflytande i översiktsplaneringen utövas under samrådsskedet och avslutas genom att länsstyrelsen avger ett granskningsyttrande innan planen antas. Av länsstyrelsens granskningsyttrande ska det framgå om förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 kap eller 4 kap MB. Det är översiktsplanen tillsammans med Länsstyrelsens granskningsyttrande som är av avgörande betydelse för tolkningen av framtida prövningar. Prövningen blir problematisk utan en tydlig översiktsplan som visar var och hur intresset ska beaktas. Översiktsplanen är i sig inte bindande för efterkommande beslut men om kommun och länsstyrelse är eniga i översiktsplanen är det en mycket stark indikation på hur området kommer att behandlas i efterkommande beslut.

Att översiktsplanen har stor betydelse för prövning av ärenden där hushållningsbestämmelserna ska tillämpas framgår också av §5 i ”hushållningsförordningen”.

Som tidigare nämnts ska bestämmelserna om riksintresse tillämpas vid ändrad användning av mark- och vattenområden i MB. I figur 4 redovisas schematiskt hur översiktsplanen är tänkt att tillämpas i miljöbalksärenden.

Figur 4. Tillämpning av riksintressen i miljöbalksärenden kopplat till översiktsplanen.

Översiktsplanen har också samma betydelse vid ärenden om detaljplaner, områdesbestämmelser och annan lagstiftning där hushållningsbestämmelserna ska tillämpas.

Då detaljplaner och områdesbestämmelser är rättsligt bindande är det vid dessa situationer i PBL som beslut om riksintressen aktualiseras. Vid fysisk planering har staten genom länsstyrelsen möjlighet att ingripa i kommunens beslut, att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser, om beslutet kan antas innebära att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap MB inte tillgodoses (PBL 11 kap 10 och 11§§). Dessa beslut kan överklagas och få en rättslig prövning i högre instanser.

5. Behov av nya riksintressen i Skåne enligt 3 kap. 8 § Miljöbalken?

Skåne är ett län bestående av många till ytan små kommuner med många anspråk. Samtidigt finns också många nationella värden och allmänna intressen vilket innebär att det uppkommer intressekonflikter om markens användning. I ett sådant perspektiv är det lätt att tro att det finns ett behov av att områden med viktiga anläggningar för dricksvattenförsörjning behöver omfattas av riksintresse.

Havs- och vattenmyndigheten gav under våren 2012 Länsstyrelsen i Skåne län tillfälle att yttra sig angående kommande arbete inför utpekande av riksintressen för vattenförsörjningsanläggningar. Länsstyrelsen i Skåne län anförde då att det i nuläget inte finns behov av att peka ut flera riksintressen för vattenförsörjning i länet samt att utpekande av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning bör ske restriktivt. Detta kapitel redovisar skälen till detta.

5.1 Behov vid befintliga anläggningar

Genomgången i avsnitt 3.1 visar att det med undantag för sjön Bolmen finns vattenskyddsområden för de vattenresurser som används för ordinarie dricksvattenförsörjning vid Skånes stora vattenverk. Tre av de fem stora vattenverken är skyddsobjekt enligt skyddsförordningen. De båda andra är på gång att bli skyddsobjekt. Några markanvändningskonflikter har inte identifierats i detta arbete. Verksamheten vid flera av anläggningarna bekräftas i befintliga detaljplaner.

Genomförda intervjuer visade att de flesta tillfrågade är positiva till ett riksintresseutpekande av anläggningar då det skulle sända ut en signal om dricksvattenförsörjningens betydelse gentemot andra riksintressen. Förvaltningar som ansvarar för vattenförsörjning upplever att deras frågor inte får genomslag i kommunala prioriteringar.

Länsstyrelsen anser att det inte finns något behov av riksintressen för anläggningar för befintliga anläggningar eftersom markanvändningen är säkerställd. Att anläggningarna har funnits under lång tid och att resurser har lagts på att skydda anläggningarna och dess vattenresurser styrker ytterligare att det saknas behov av riksintresse.

5.2 Behov med hänsyn till ansvarsfördelning mellan stat och kommun

Som tidigare nämnts är det kommunens ansvar enligt LAV att förse sina invånare med dricksvatten. Staten kan genom Länsstyrelsen utöva tillsyn över att kommunen fullgör sin skyldighet ordna vattentjänster om det behövs i ett större sammanhang. Staten har däremot inte information om eller rådighet över anläggningar för dricksvattenförsörjning. Detta skiljer sig från en del andra riksintressen för anläggningar som finns idag. Vid exempelvis riksintresse för trafikens anläggningar har staten mer inflytande genom att den statliga myndigheten Trafikverket både förvaltar och pekar ut sina egna anläggningar.

Kommunen har ansvar för såväl vattenförsörjning som markanvändning inom den egna kommunen och har därmed möjlighet att själv göra lämpliga avvägningar inom dessa områden. Vattenresurser tar dock sällan hänsyn till kommungränser utan utgör ett mellankommunalt ömsesidigt beroende. Det kan därför i vissa skånska kommuner vara svårt att förstå varför marken ska användas med försiktighet för att kunna försörja en annan kommuns invånare med dricksvatten. Frågan är dock om ett riksintresse underlättar vid sådana intressekonflikter om ansvarsfördelningen är oklar såväl i kommuner som mellan stat och kommun. Dessa frågor kan exemplifieras med situationen i Skåne.

Ansvar för dricksvattenförsörjningen är något otydlig i de kommuner som är medlemmar i Sydvatten. Bilden kompliceras ytterligare genom att det i Skåne dels finns ett interkommunalt bolag, NSVA som ansvarar för dricksvattenförsörjningen för sex kommuner i nordvästra Skåne, och dels ett kommunalförbund VA SYD som är VA-huvudman för fyra kommuner i sydvästra Skåne. Av de tio kommuner som är med i NSVA och VA SYD försörjs åtta av dem huvudsakligen av vatten från Sydvatten. Då Sydvatten, VA SYD och NSVA är politiskt styrda organisationer kan det vara svårt att definiera vem som egentligen har beställarfunktion och ansvar för olika delar i den komplicerade bilden av det nätverk av lagstiftning som styr dricksvattenförsörjningen. Detta innebär att det skulle kunna uppkomma situationer som innebär att det blir svårt för länsstyrelsens att verka för att riksintressen tillgodoses. Systemet med riksintresse förutsätter att både länsstyrelsen och berörda centrala myndigheter tar ansvar för att precisera och aktualisera underlaget om riksintressen. Då kommunerna innehar underlag och uppgifterna om sina dricksvattenanläggningar och kan tillämpa sekretess blir det svårt att utveckla dialogen med kommunerna. Översiktsplanen innebär ett ställningstagande från kommunen som inte är rättsligt bindande och kanske inte är tillräckligt tydligt på detaljnivå. Om en detaljplan kommer in för prövning så är Länsstyrelsen beroende av de utredningar som

kommunen presenterar i ärendet. Om ett riksintresse skulle finnas för anläggningar för vattenförsörjning skulle Länsstyrelsen i sin bedömning om lokaliseringsfrågor också behöva ta till sig yttranden från de kommunala förvaltningar som har kompetens om dricksvattenanläggningen för att kunna ta ställning. Kommunledningen kan ta ställning för något annat än vad en förvaltning eller ett bolag gör. Det ingår inte i länsstyrelsens uppdrag att vara en sådan vågskål.

Frågan om hur mellankommunala intressen ska kunna tillgodoses vad gäller vattenförsörjning finns det anledning att diskutera vidare. Länsstyrelsen har ett bevakningsansvar för mellankommunala frågor såväl i översiktsplanen som vid detaljplanering. Då det inte finns någon regionplanering i Skåne saknas instrument för aktiv planering och samordning av den här typen av angelägna mellankommunala frågor.

5.3 Behov med hänsyn till vattenskyddet

Ett riksintresse kan inte betraktas som skyddsregler och beskriver inte försiktighetsmått för verksamheter. Ett riksintresse innebär inte heller några krav på aktiva åtgärder för att dess värden ska bestå.

Hushållningsbestämmelserna är inte tillämpliga för åtgärder som sker inom pågående markanvändning eller anmälningspliktiga verksamheter enligt MB m.m. För att säkerställa skyddet av dricksvatten behöver områden som regel ges ett permanent skydd med möjlighet till försiktighetsmått och förbud.

Annan lagstiftning som har beskrivits i rapporten i form av vattenskyddsområden och skyddsobjekt ger enligt Länsstyrelsens uppfattning ett bättre skydd för dricksvatten än ett riksintresse. Länsstyrelsen i Skåne län vill därför lyfta fram riksintressenas syfte och ser en risk i att riksintressesystemet urholkas om det används i fel syfte. Riksintressen ska därför enbart användas till de absolut viktigaste nationella intressena.

Anläggningarna i Skåne försörjer visserligen många människor, men det är dricksvattensystemet i sin helhet som är i behov av att skyddas, inte enskilda anläggningar.

5.4 Säkerhetsrisker med ett riksintresse

Flera av de anläggningstyper som redovisas i HaV:s vägledning som lämpliga för riksintresse kan vara tveksamma att peka ut av säkerhetsskäl.

Intagsområden av strategisk betydelse som försörjer många personer kan vara direkt olämpliga att synliggöra som riksintresse. Länsstyrelsen i Skåne län ser därför risker med att peka ut små områden för riksintresse för vattenförsörjning då det innebär onödig uppmärksamhet på känsliga anläggningar.

5.5 Behov av riksintresse för områden som kan behövas för framtida anläggningar för dricksvattenförsörjning

HaV har i detta skede prioriterat befintliga anläggningar. Länsstyrelsen anser att det kan finnas ett större behov av att peka ut mark och vattenområden till framtida dricksvattenförsörjningsanläggningar än att peka ut befintliga. Att kunna förebygga framtida intressekonflikter i markanvändningen skulle innebära att dricksvattenförsörjningen stärks i förhållande till andra intressen.

5.6 Behov av riksintresse för vattenresurser

Skåne har unika naturförutsättningar i förhållande till de flesta län genom att tillgången på grundvatten är god i både sedimentära grundvattenförekomster och i sand och grus. Trots detta har en stor andel av dricksvattenförsörjningen sitt ursprung i ytvatten.

I intervjuvären har det framgått att det finns ett stort behov av att peka ut riksintresseområden för vattenresurser. Det är också Länsstyrelsens uppfattning att mark- och vattenområden som innehåller betydelsefulla grundvattenresurser behöver lyftas fram vid markanvändningskonflikter. I SOU 2009:45 konstateras att befintliga bestämmelser för anläggningar inte omfattar dricksvattenresurser som sådana. Miljödepartementets förslag i utredningen innebar att grundvattenförekomster av stor betydelse för befintlig eller framtida dricksvattenförsörjning skulle vara av riksintresse.

Miljödepartementet motiverade sitt förslag med att grundvatten ofta har en svag ställning i samhällsplaneringen. Det tas ofta inte med i bedömningarna eftersom det inte syns på samma sätt som ytvatten. Samtidigt är grundvatten i jämförelse med ytvatten särskilt sårbart eftersom dess omsättning sker långsamt. Utredningen resulterade däremot inte i något lagförslag.

Länsstyrelsen i Skåne län finner det med hänsyn till situationen i Skåne lämpligt att väcka frågan igen om att lagstiftningen skulle behöva utvecklas på denna punkt.

6. Referenslista

Litteratur

Didon, Magnusson, Molander, Adolfsson, Plan och bygglagen (2010:900) En kommentar Del 1 Supplement 1, Oktober 2012, 2011, Nordstedts juridik AB, Nordstedts gula bibliotek

Dricksvattendirektivet – Rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1998L0083:19981225:SV:PDF> (hämtad 2013-09-23)

Handbok för klimatanpassad vattenplanering i Skåne, Samhällsbyggnadsavdelningen (2012:8), Länsstyrelsens i Skåne län
http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/klimatanpassning/kunskapsunderlag/Klimatanpassad_vattenplanering_webb.pdf (hämtad 2013-09-23)

Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten, SLVFS 2001:30.
http://www.slv.se/upload/dokument/lagstiftning/2000-2005/2001_30_kons.pdf (hämtad 2013-09-23)

Livsmedelsverkets föreskrifter om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar, LIVSFS 2008:13.
http://www.slv.se/upload/dokument/lagstiftning/2008/LIVSFS_2008_13_sabotage_skadeg%C3%B6relse_dricksvattenanl%C3%A4gningar.pdf (hämtad 2013-09-23)

Naturvårdsverkets allmänna råd om vattenskyddsområden (till 7 kap. 21, 22 och 25 §§ miljöbalken) (NFS 2003:16).
http://www.naturvardsverket.se/Documents/foreskrifter/nfs2003/nfs2003_16.pdf (hämtad 2013-09-23)

Naturvårdsverkets handbok om vattenskyddsområden (2010:5), utgiven 2011.
<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-0170-4.pdf> (hämtad 2013-09-23)

Proposition (1994/95:230), Kommunal översiktsplanering enligt plan- och bygglagen, m.m. sid 70.

Regional vattenförsörjningsplan för Skåne län – Utpekande av vattenresurser av regional betydelse för dricksvattenförsörjningen i Skåne idag och i framtiden (2012:2), Länsstyrelsen i Skåne, Dnr 537-5775-10, ISBN 978-91-86533-68-7

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2012/RapportRVFP.Skane.pdf> (hämtad 2013-09-23)

Riksantikvarieämbetets PM om Riksintressen för kulturmiljövården – Roller och ansvar, Datum 2012-06-20, Dnr 331-00679-2012, Samhällsavdelningen <http://www.raa.se/wp-content/uploads/2012/06/RiksintressenPmRollerochansvarslutversion20121108.pdf> (hämtad 2013-09-23)

SGU, 2009. Sveriges grundvattentillgångar – betydelse för näringslivsutveckling och tillväxt. Utredning på uppdrag av regeringen.

SOU (1995:45) Grundvattenskydd, Slutbetänkande av Grundvattenutredningen (M 1993:15), Miljödepartementet

SOU (1971: 75) Hushållning med Mark och vatten och SOU (1979:55) Hushållning med Mark och vatten 2, Civildepartementet.

SOU (2009:45), Områden av riksintresse och Miljökonsekvensbeskrivningar, Slutbetänkande av Miljöprocessutredningen, Statens offentliga utredningar, utgiven 29 april 2009, Miljödepartementet <http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/55/54/a90a6221.pdf> (hämtad 2013-09-23)

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för Södra östersjöns vattendistrikt <http://www.vattenmyndigheterna.se/Sv/publikationer/sodra-ostersjon/beslutsdokument/Pages/atgardsprogram-sodra-ostersjons-vattendistrikt-2009-2015.aspx> (hämtad 2013-09-23)

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt <http://www.vattenmyndigheterna.se/Sv/publikationer/vasterhavet/beslutsdokument/Pages/atgardsprogram-vasterhavets-vattendistrikt-2009-2015.aspx> (hämtad 2013-09-23)

Vägledning till Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2008:13) om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar, Rådgivningsavdelningen, Kontrollstödsenheten, Livsmedelsverket. http://www.slv.se/upload/dokument/livsmedelsforetag/vagledning/Vagledning_dricksv_atgarder_sabotage_skadegorelse.pdf (hämtad 2013-09-23)

Växjö tingsrätt, Mark- och miljödomstolen, 2013. Ansökan om tillstånd för bortledning av ytvatten från Ringsjön som reservvattentäkt för kommunal vattenförsörjning. Ringsjön III. Mål nr M 3271-09.

Yttrande angående kommande arbete inför utpekande av riksintressen för anläggningar för vattenförsörjning. Länsstyrelsens yttrande till Havs- och vattenmyndigheten. Miljöavdelningen, diarienummer 500-2115-12, datum 2012-03-22.

Lagar och förordningar

Ellagen (1997:857)

Fastighetsbildningslagen (1979:988)

Förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön

Förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. § 2

Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, LAV, §§§§ 2,6, 15, 51

Lagen (1995:1649) om byggande av järnväg

Lag (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m., NRL. (Författningen har upphävts 1999-01-01 genom SFS 1998:811)

Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

Lagen (1978:160) om vissa rörledningar

Lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter

Livsmedelslagen (2006:804)

Miljöbalken (1998:808), MB. 3 kapitlet § 10, 4 kapitlet, 7 kapitlet §§ 21 – 22

Minerallagen (1991:45)

Naturgaslagen (2005:403)

Plan- och bygglagen (2010:100), samt äldre version (1987:10)

Skyddsförordningen (2010:523)

Skyddslagen 2010:305, (tidigare Lagen om skydd för samhällsviktiga anläggningar 1990:217), 3 kapitlet, 4:3, § 7

Väglagen (1971:948)

Respondenter och informanter

C4 Teknik, Kristianstads kommun, intervju 2013-04-09 med Mikael Dahlman om Kristianstads Centrala Vattenverk, CCV.

Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp, NSVA, Helsingborgs kommun, intervju 2013-04-14 med Lars Ödemark om Örbyverket.

Sydvatten, telefonintervju 2013-04-29 med Jörgen Johansson och Åsa Håkansson om Ringsjöverket och Vombverket.

VA Syd, intervju 2013-04-18 med Anna Jarvegren Meijer om Bulltofta vattenverk.

Riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning

Tillgången och distributionen av dricksvatten är av avgörande betydelse för samhällsplaneringen. Det finns stora vattenresurser i Skåne som är betydelsefulla för dricksvattenförsörjningen ur ett långsiktigt, nationellt perspektiv. För dessa resurser finns inget riksintresse. Däremot är det möjligt att peka ut områden med anläggningar för dricksvattenförsörjning som riksintressen. Denna rapport redovisar att det i nuläget saknas behov av nya riksintresseområden för dricksvattenanläggningar. Rapporten visar också att det är angeläget att ett anspråk som grundvattenresurser behöver få en större tyngd i lagstiftningen.

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane